

คู่มือการปฏิบัติงาน

1. การดำเนินงานนักจิตวิทยาในโรงเรียน
 - 1.1 การสำรวจปัญหา
 - 1.2 การลงพื้นที่
 - 1.3 การดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน
 - 1.4 การส่งเสริม ป้องกัน และพัฒนานักเรียน
 - 1.5 การประเมินผลการช่วยเหลือ
2. กระบวนการดำเนินงานตามระบบการช่วยเหลือนักเรียน
3. การดำเนินงานด้านสุขภาพจิตนักเรียน
 - 3.1 แบบทดสอบด้านสุขภาพจิต

ผู้รับผิดชอบ : นางสาวโรสณี ไบหมาดป็นจ่อ
ตำแหน่ง นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำเขตพื้นที่การศึกษา
กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศุราษฎร์ธานี เขต 1

1. การดำเนินงานนักจิตวิทยาโรงเรียน

1.1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของระบบดูแลช่วยเหลือคุ้มครองนักเรียนให้เป็นระบบที่มีกระบวนการดำเนินงานเป็นขั้นตอน นำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถเรียนจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่มี การออกกลางคัน

2. เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถจัดเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาผู้เรียนได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.2 ขอบเขตของงาน

การช่วยเหลือและให้คำปรึกษานักเรียนให้ประสบความสำเร็จในด้านการศึกษา สังคม และอารมณ์ เมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยทำงานร่วมกับครู ผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อเสริมสร้าง สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และส่งเสริมให้เกิดคุณประโยชน์ในการเรียนรู้ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและ โรงเรียนที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้น

1.3 คำจำกัดความ

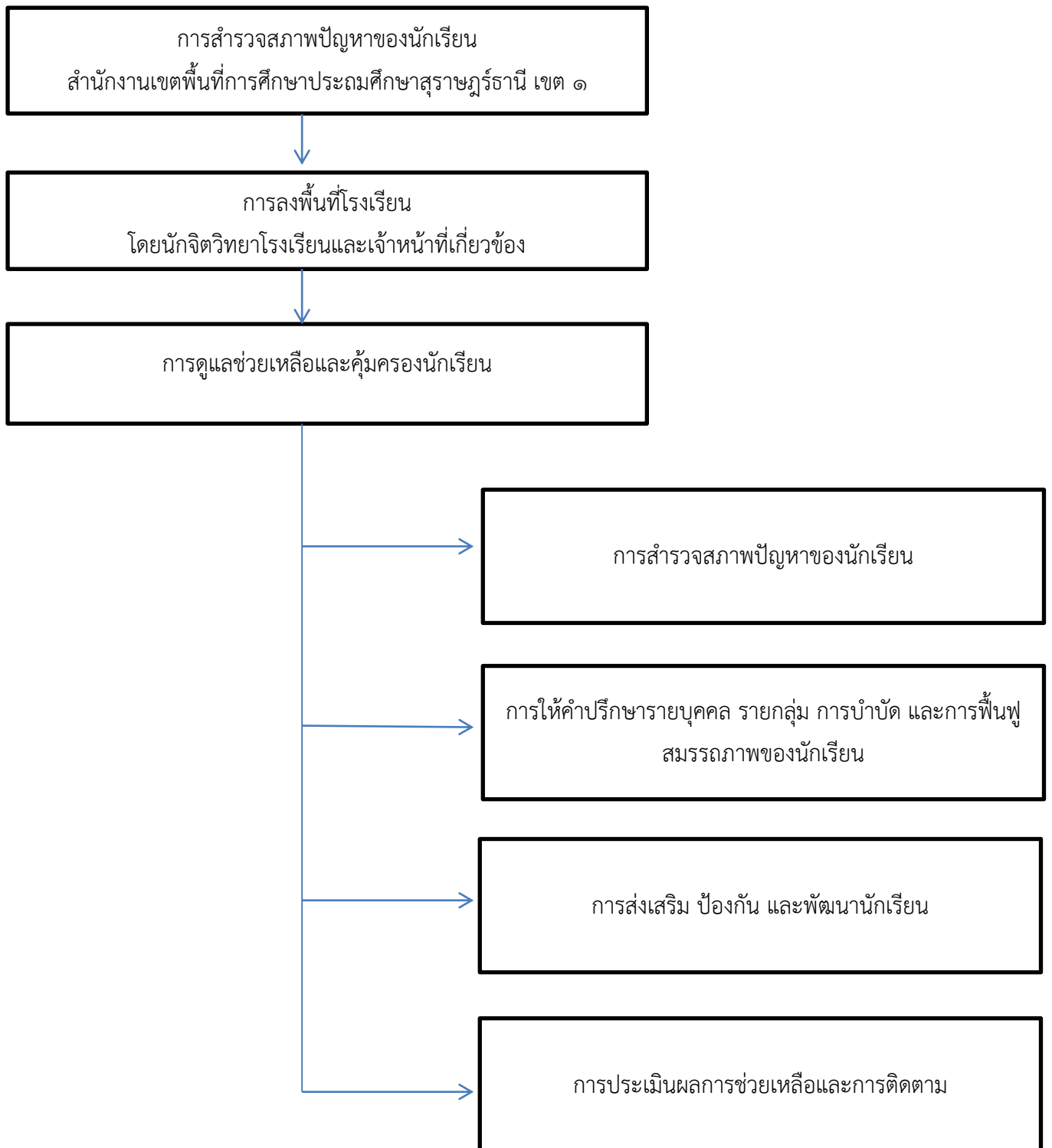
- นักจิตวิทยาโรงเรียน หมายถึง นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
- การให้คำปรึกษา (Counseling) คือ กระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อาศัย การสื่อสารสองทาง ระหว่างบุคคลหนึ่งในฐานะผู้ให้คำปรึกษา (counselor) ซึ่งทำหน้าที่เอื้ออำนวยให้อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็น ผู้รับคำปรึกษา (client) ได้สำรวจและทำความเข้าใจ สิ่งที่เป็นปัญหา และแสวงหาหนทางแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ด้วยตนเอง
- การให้คำปรึกษารายบุคคล (Individual Counseling) คือ การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เป็นกระบวนการช่วยเหลือโดยมีการพบปะเป็นการส่วนตัว ระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับผู้รับบริการ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ผู้รับบริการ ได้เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น สามารถวางโครงการในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีใช้เฉพาะจะสามารถแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่เท่านั้น แต่ จะช่วยให้มีทักษะในการแก้ไขปัญหา
- การให้คำปรึกษากลุ่ม (Group Counseling) คือ การให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ปกติ (NORMAL PEOPLE) ให้สามารถยอมรับปัญหาต่างๆ ของตนเอง และพยายามแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นให้หมดสิ้นไปก่อนที่จะช่วยบุคคลในกลุ่มเกิดการเรียนรู้ที่จะนำความคิดทั้งหลายที่ได้รับจากกลุ่มไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

- เด็กพิเศษ Special Child หมายถึง เด็กกลุ่มที่จำเป็นต้องได้รับการดูแล ช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพิ่มเติมจากวิธีการตามปกติ ทั้งในด้าน การใช้ชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ และการเข้าสังคม เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพของเขาเอง โดย ออกแบบการดูแล ช่วยเหลือเด็ก ตามลักษณะความจำเป็น และความต้องการของเด็กแต่ละคน
- การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) หมายถึง การที่บุคคลสามารถควบคุม พฤติกรรม หรือการกระทำของตนเองได้ โดยที่เขาสามารถเลือกพฤติกรรม เป้าหมาย และกระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้นด้วยตัวเขาเอง การควบคุมตนเองและ การบังคับตนเองถือว่าเป็น เป้าหมายสำคัญของการปรับพฤติกรรม เพราะการปรับ พฤติกรรมมุ่งหมายที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ให้เกิดเป็น พฤติกรรม

1.4 ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

- การสำรวจปัญหา/จัดทำแบบสำรวจปัญหาหรือพฤติกรรมเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับ นักเรียนในโรงเรียน
- การลงพื้นที่ให้ความช่วยเหลือนักเรียน โดยการให้คำปรึกษานักเรียน รายบุคคล การให้คำปรึกษารายกลุ่ม และการบำบัดรักษา
- การดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน
- การส่งเสริม ป้องกัน และพัฒนานักเรียน
- ประเมินผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและติดตาม
- สรุปผล/รายงาน

1.5 Flow Chart การปฏิบัติงาน

1.6 แบบฟอร์มที่ใช้

- แบบสำรวจการคัดกรองนักเรียน
- แบบบันทึกให้คำปรึกษา
- การศึกษารายกรณี

1.7 เอกสารหลักฐานอ้างอิง/ข้อมูลหมายเหตุที่เกี่ยวข้อง

- คู่มือหลักสูตรการพัฒนานักจิตวิทยาโรงเรียน

2. กระบวนการดำเนินงานตามระบบการช่วยเหลือนักเรียน

1.1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้การดำเนินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่มีสมรรถนะทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

1.2 ขอบเขตของงาน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน เช่น การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและการแก้ปัญหา การส่งต่อนักเรียน

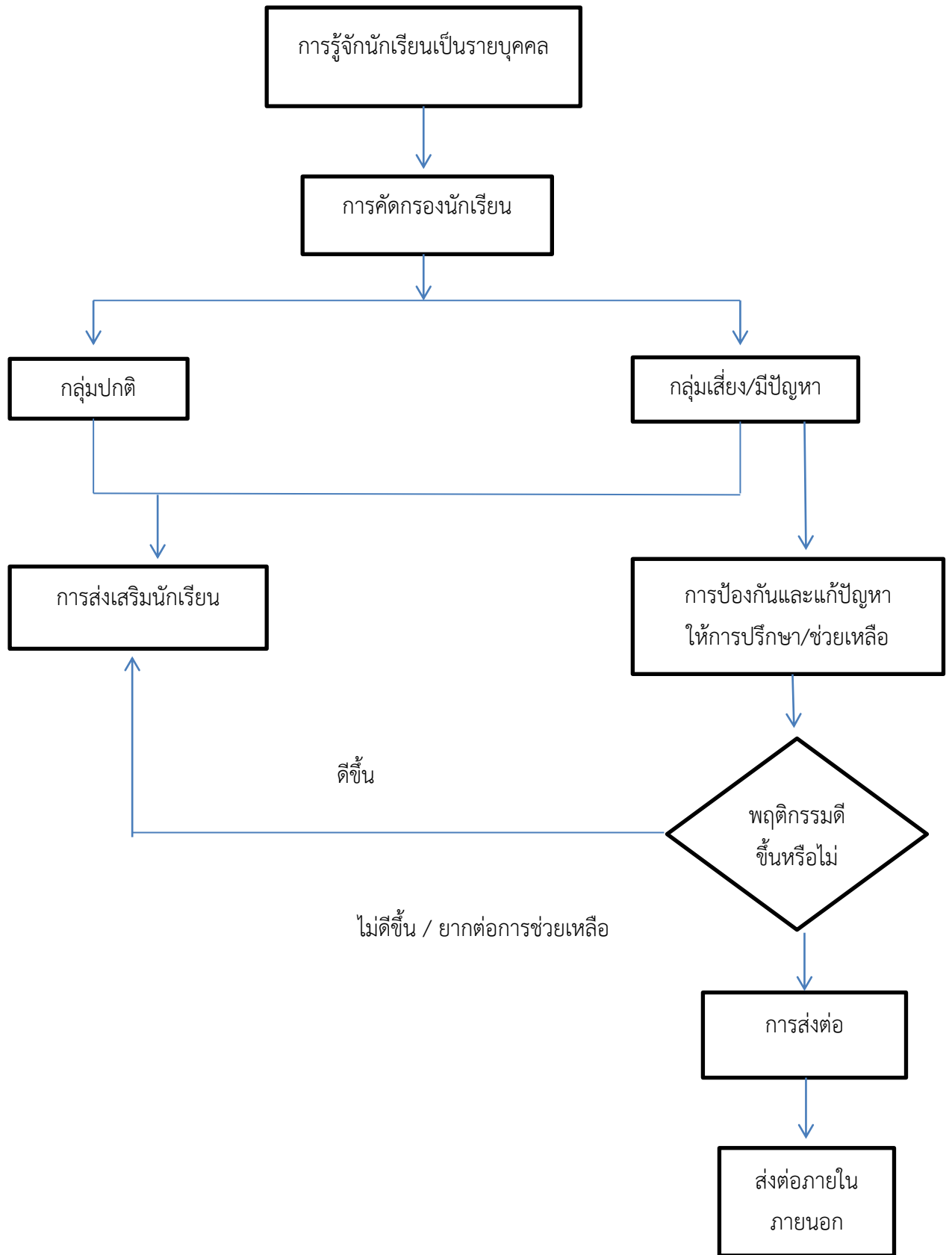
1.3 คำจำกัดความ

- การดูแลช่วยเหลือ หมายถึง การส่งเสริม การป้องกันและการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา โดยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานพัฒนานักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง ปลอดภัยจากสารเสพติด และมีความสุขในการดำรงชีวิต
- การคัดกรองนักเรียน การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูล ที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่ม นักเรียน เป็น 3 กลุ่ม คือ
- กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ
- กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง เพื่อได้รับการช่วยเหลือก่อนเป็นปัญหา
- กลุ่มมีปัญหา คือ มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือป้องกันหรือแก้ไขปัญหามาตรังกรณี
- การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป
- การป้องกันและการแก้ไขปัญหา คือ การให้การปรึกษาเบื้องต้นและการจัดกิจกรรม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

1.4 ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

- การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จากการเยี่ยมบ้าน แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) การสัมภาษณ์นักเรียน
 1. ด้านความสามารถ
 - การเรียน
 - ความสามารถอื่นๆ
 2. ด้านสุขภาพ
 - ร่างกาย
 - จิตใจ – พฤติกรรม
 3. ด้านครอบครัว
 - เศรษฐกิจ
 - การคุ้มครองนักเรียน
- ทำการคัดกรองนักเรียน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา
- ส่งเสริมนักเรียนทุกกลุ่ม
- ป้องกันและแก้ไขปัญหา (นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา) ให้คำปรึกษาเบื้องต้น
- ส่งต่อภายใน/ภายนอก
- สรุปและรายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน

1.5 Flow Chart การปฏิบัติงาน

1.6 แบบฟอร์มที่ใช้

- แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)
- แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน
- แบบสัมภาษณ์นักเรียน
- แบบบันทึกให้คำปรึกษา
- แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนรายบุคคล

1.7 เอกสารหลักฐานอ้างอิง/ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง

- คู่มือหลักสูตรการพัฒนานักจิตวิทยาโรงเรียน
- กรมสุขภาพจิต.2546 ข: 8

3. การดำเนินงานด้านสุขภาพจิตนักเรียน

1.1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อคัดกรองปัญหาสุขภาพจิตของนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องเมื่อประสบปัญหา
2. เพื่อให้ผู้ประสบปัญหาได้รับการให้คำปรึกษาและการช่วยเหลือตามความเหมาะสม

1.2 ขอบเขตของงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์คุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน ให้การช่วยเหลือเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชน ปัญหาความเสี่ยงในการถูกละเมิดทางเพศ ปัญหายาเสพติด ปัญหาเด็กและเยาวชนที่ประพฤติน่าไม่เหมาะสม และส่งเสริมดูแลเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ

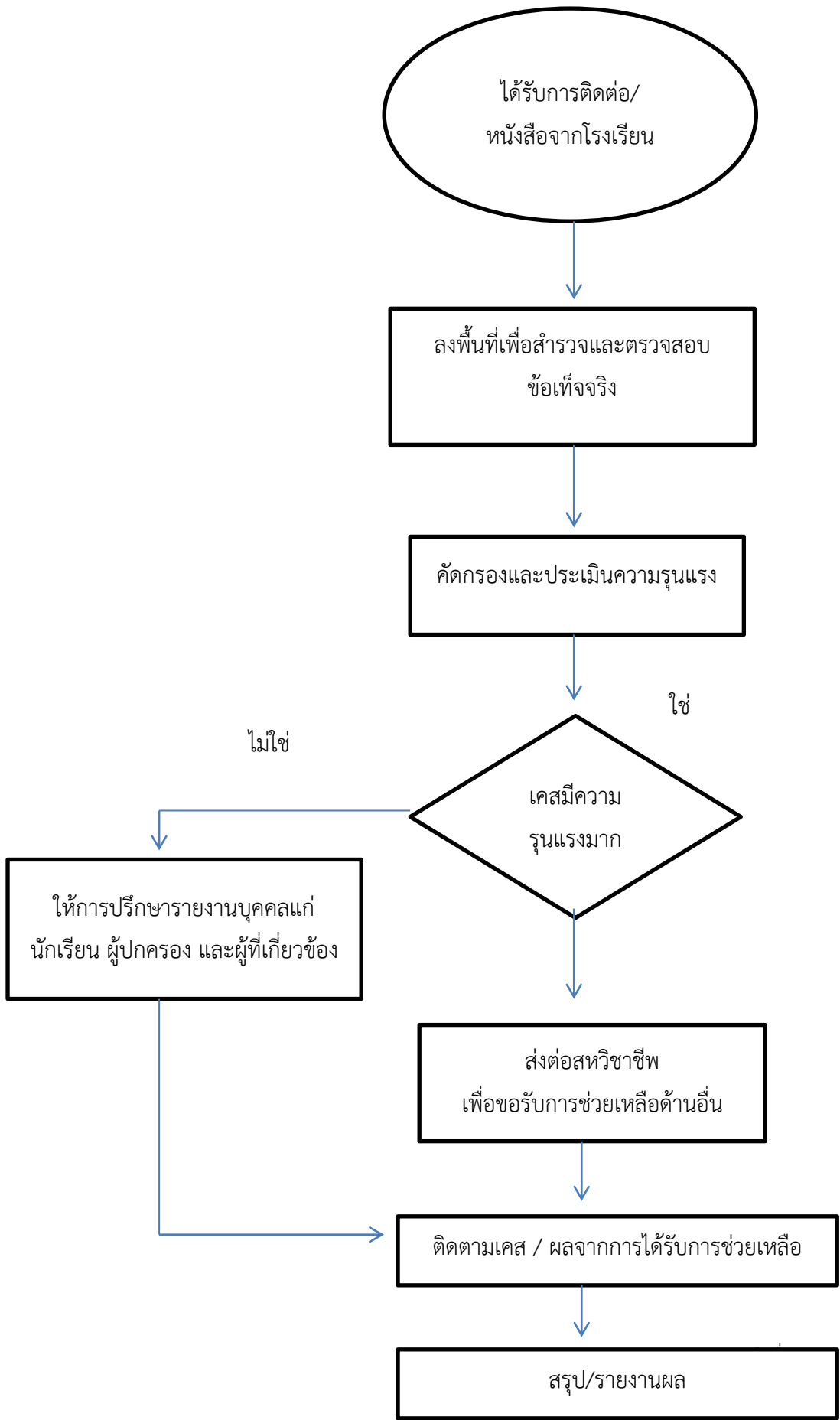
1.3 คำจำกัดความ

- “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส
- “เด็กเร่ร่อน” หมายความว่า เด็กที่ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือมีแต่ไม่เลี้ยงดูหรือไม่สามารถเลี้ยงดูได้ จนเป็นเหตุให้เด็กต้องเร่ร่อนไปในที่ต่าง ๆ หรือเด็กที่มีพฤติกรรมใช้ชีวิตเร่ร่อนจนน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพของตน
- “เด็กกำพร้า” หมายความว่า เด็กที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต เด็กที่ไม่ปรากฏบิดามารดาหรือไม่สามารถสืบหาบิดามารดาได้
- “เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก” หมายความว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนหรือบิดามารดาหย่าร้าง ทิ้งร้าง ถูกคุมขัง หรือแยกกันอยู่และได้รับความลำบาก หรือเด็กที่ต้องรับภาระหน้าที่ในครอบครัวเกินวัยหรือกำลังความสามารถและสติปัญญา หรือเด็กที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้
- “เด็กพิการ” หมายความว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมอง สติปัญญาหรือจิตใจ ไม่ว่าความบกพร่องนั้น จะมีมาแต่กำเนิดหรือเกิดขึ้นภายหลัง
- “เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” หมายความว่า เด็กที่ประพฤติน่าไม่สมควรเด็กที่ประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

1.4 ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

- ได้รับการติดต่อและหนังสือขอความช่วยเหลือจากโรงเรียน
 - ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน
 - สภาพปัญหาที่พบ
- ลงพื้นที่เพื่อสำรวจและตรวจสอบข้อเท็จจริงตามเรื่องที่ได้รับแจ้งจากโรงเรียน
- คัดกรองและประเมินความรุนแรงของปัญหา
 - ประเมินความเครียด
 - ประเมินและคัดกรองภาวะซึมเศร้า
 - ประเมินสภาวะทางอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก
- พิจารณาความรุนแรงของเคส
 - ให้การปรึกษารายบุคคล/ครอบครัว
 - กรณีที่เคสมีความรุนแรงมาก อาจส่งต่อสหวิชาชีพ เช่น แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ บ้านพักเด็ก เพื่อขอรับความช่วยเหลือต่อไป
- ติดตามเคส
- สรุปรายงานผล

1.5 Flow Chart การปฏิบัติงาน

1.6 แบบฟอร์มที่ใช้

- แบบคัดกรองความเครียดสวนปรุง
- แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าในเด็ก CDI
- แบบประเมินสภาวะทางอารมณ์

1.7 เอกสารหลักฐานอ้างอิง/ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง

- คู่มือหลักสูตรการพัฒนานักจิตวิทยาโรงเรียน
- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
- แบบทดสอบด้านสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

ลงชื่อ.....โรสณี.....ผู้จัดทำคู่มือ

(นางสาวโรสณี ไบหมาดปิ่นจ่อ)

นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

นำเสนอรอง ผอ.สพป.พิจารณา

เห็นชอบ

ไม่เห็นชอบ

ลายมือชื่อ.....

(นายสมใจ สิกขวัฒน์)

รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปฏิบัติราชการแทน

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1